

Sollentuna församling
Svenska kyrkans miljöledningssystem
Miljödiplomering

Vision, Policy, Övergripande mål, delmål och åtgärder m m

En grönare kyrka En grönare kyrkogård

Slutdokument, fas 1, version 2. 2016-12-09

Vår mission och vårt uppdrag

Vi ska utifrån vår tro på Jesus Kristus
hjälpa människor att finna en tro på Gud,
ett hopp som bär
ett liv i kärlek och fred.

Med tillägget för församlingens miljöarbete;
..ett liv i kärlek och fred,
med Gud, natur och människor.

(Ur Församlingsinstruktion 2015-2017)

I relation till Svenska kyrkans miljöledningssystem

Ovanstående är församlingens mission och därmed vision för miljöarbetet.

Policy för hållbarhets- och miljöarbetet är:

”Vår omtanke ska synas var dag i ett hållbart arbete för varje människas andliga, psykiska och fysiska hälsa och skapelsens upprättelse och välmående. Vi arbetar för ständiga förbättringar inom hållbar utveckling. Vi efterlever de lagkrav som ställs på oss inom området.”

Beslutat av Kyrkorådet den 12 september 2016.

Gemensamma övergripande målsättningar, delmål, åtgärder, tidplan, ansvarig, uppföljning

Övergripande målsättning för alla verksamhetsområden

Församlingens uppdrag att gestalta evangelium är ett liv i kärlek och fred, med Gud, natur och människor. Detta ska vägleda och prägla alla verksamhetsområden.

Samtliga övergripande mål är beslutade av Kyrkorådet den 12 september 2016.

1 För det pastorala programmet (Gudstjänst, Undervisning och Diakoni.)

Övergripande mål

Ett liv i kärlek och fred, med Gud, natur och människa kommer till uttryck i församlingens gudstjänster, undervisning och diakoni. Församlingens uppdrag att gestalta och sprida det glada budskapet - evangelium - är också ett engagemang för miljö, fred och rättvisa. Detta kommer till uttryck i församlingens gudstjänster, undervisning och diakoni.

1.2 För gudstjänst

Övergripande mål

Tillsammans skapar vi gudstjänster som hjälper människor att finna en tro på Gud, ett hopp som bär och ett liv i kärlek och fred, med Gud, natur och människor.

Delmål

1a Vi har ett grönt altarbord – där nattvardsbrödet och vinet/juicen är valda för att ge så liten påverkan på miljön som möjligt.

1b Vi har utvecklat vårt gröna altarbord till att också omfatta dekorationer/blommor

2 En gång i månaden i söndagens förbön under gudstjänsten nämner vi församlingens miljöarbete eller i andra ord beskrivs omsorgen om Guds skapelse.

3 I församlingen genomför vi minst en gudstjänst per år med miljötema.

4 Varje år betonar vi i alla distrikt Globala veckans tema, med start 2017.

Åtgärder

1a Vi köper in nattvardsbröd och druvjuice/vin som ger mindre påverkan på miljön och människors hälsa än läget för oss i maj 2015, utifrån upphandlings- och inköspolicy; d v s ekologisk och förekommande fall fairtrade. För oblaterna sker det samordnat och för vinet/juicen sker det per distrikt samt i samarbete mellan distrikt.

1b Vi har tagit fram vilka dekorationer vi ska ha på altaret utifrån estetiska, liturgiska och miljömässiga hänsyn.

2 Vi har en stående punkt i söndagens förbön, en gång i månaden, en bön för miljön/skapelsen. Kan vara olika söndagar för respektive distrikt.

3 Församlingen genomför minst en gudstjänst per år med miljötema, under 2016 den 9 oktober.

4 Utifrån globala veckans tema planerar och genomför vi gudstjänst och tillhörande aktiviteter. Görs i respektive distrikt. Bestämt av internationella gruppen.

Ansvarig

1 Ledningsgrupp, därefter funktion som har ansvar för inköp. Att vidhålla ligger på distriktschef.

2 Respektive distriktschef och arbetslag.

3 Respektive distriktschef och arbetslag.

4 Respektive distriktschef och arbetslag. Internationella gruppen & Miljösamordningsgruppen.

Tidplan

1a 16 oktober 2016 **KLART**

1b Hösten 2017

2 22 september 2016 **KLART**

3 9 oktober 2016 **KLART**

4 November 2017

Uppföljning

1 Avstämt med Sollentuna kyrkas distrikt den 1 sept -16, Edsbergskyrkans distrikt den 8 sept -16, Turebergskyrkans distrikt den 27 sept -16 (som haft det sedan aug -16) samt Kummelby kyrkas distrikt den 13 oktober.

2 Se 1.

3 Ägde rum den 9 oktober, fredsmusikal på Edsbergskyrkan kl 11.00, och kl 13-17 Miljötemadag i Turebergskyrkan.

4 Ansvar hos ledningsgrupp, utifrån Internationella gruppens och miljösamordningsgruppens beredning och planering.

1.3 För undervisning

Övergripande mål

Undervisningen leder till att människor växer i tro, för vad dag med Gud, natur och människor. Med hoppet för evigheten. Vår undervisning präglas av att vi ser ett sammanhang mellan varje individs andliga, psykiska och fysiska hälsa och vår planets välmående.

Delmål

1 I församlingens verksamhet uppmärksammar vi ur ett lärandeperspektiv varje år vårt (människans) ansvar för Guds skapelse.

2 Varje konfirmand får minst ett pass på 45 minuter som ger inspiration till ett ökat engagemang i miljö och hållbarhet utifrån teologisk grund. Detta lärande sker med en processinriktad utveckling år för år.

3 Varje år anordnar vi i församlingen minst en öppen utbildnings – och inspirationsdag i fördjupat miljöarbete

Åtgärder

1 Planeras, genomförs och utvärderas så långt det är möjligt och anpassas för respektive distrikts olika barn och ungdomsgrupper samt samtalsgrupper för vuxna. (Konkretionen av vad som görs specificeras på distriktsnivå, sker under 2017.)

2 Planeras, genomförs och utvärderas i arbetet med konfirmation. Sker med utgångspunkt i Biskopsbrevet om klimat. Genomförs i huvudsak i samband med sommarläger 2017.

3 Planeras, genomförs och utvärderas. 9 oktober en fredsmusikal i Edsbergskyrkan och en Miljötamadag i Turebergskyrkan med föreläsare och seminarier.

Ansvarig

1 Respektive distriktschef och arbetslag, inom distrikt och enheter dess miljögrupp.

2 Ansvariga för konfirmationsgrupperna

3 Distriktscheferna och ansvariga för resp gudstjänst och arrangemang.

Tidplan

1 2017

2 2016/2017 grupperna.

3 9 oktober 2016 KLART

Uppföljning

1 Miljösamordningsgruppen i samverkan med resp distrikts och enheters miljögrupper och därmed med respektive chef.

2 Ansvariga för konfirmationsgrupper, i samverkan med miljösamordningsgruppen.

3 Avstämt i o m fredsmusikal i Edsbergskyrkan och miljödag i Tureberg som genomfördes den 9 oktober

1.3 För diakoni

Övergripande mål

Vår diakoni är lokal och global, här och nu och över gränser. Det diakonala arbetet präglas var dag av kärlek och fred med Gud, människor och natur.

Kommentar ang delmålen

För diakonin märker vi att delmålen är värderingsstyrda och processmål än entydiga mätbara mål. Vi inser att det utmanar oss än mer att kunna följa upp dessa kvalitativa mått genom nära dialog med alla berörda. Det åligger miljösamordningsgruppen att i första hand med diakoner följa upp hur delmålen förverkligas. Vi väljer att med dessa diakonala mål då vi under arbetets gång tydligt sett och förstått hur det sociala och diakonala arbetet är en del av hållbar utveckling och därmed hör hemma i Svenska kyrkans miljöledningssystem

Delmål

1 Inom diakonin aktualiserar vi betydelsen av att förmedla, reproducera och återanvända second hand-produkter när behov och tillfälle uppstår. Att detta är en helhet för hela församlingen och att vi är konsekventa i vårt arbetssätt.

2 Vi har samarbete med andra ideella aktörer så att diakonin blir en del av det lokala samhällets insatser för hållbart liv.

3 Vi har ett holistiskt perspektiv i vårt diakonala arbete som är relevant för den tid och de utmaningar vi står inför, som rustar människor att möta vår tids utmaningar. (Process- och värderingsinriktat mål.)

4. Vi har beredskap att i vårt lokala samhälle kunna ta emot nyanlända.

5. Vi stödjer årligen Svenska kyrkans ett specifikt internationella samarbetsprojekt som relaterar till klimatkrisen och medföljande konsekvenser.

Åtgärder

1a Informera om möjligheten att hos lokal second hand-butiker Remake, Skopan, Återbruket och Myrorna lämna, köpa eller via församlingsdiakonen gratis få begagnade kläder. Inför Lucia 2016 möjlighet att byta dräkter.

1b Inspirera skapargruppen i församlingens ”öppen-verksamhet” att återanvända material till sina alster.

1c Loppmarknad resp auktion en gång per år i församlingens regi. Kan ske olika inom distrikten, och det räcker med två av fyra distrikt per år.

2 Upplåta lokaler till hyresgäster som motsvarar vårt hållbarhetsarbete. Församlingshusets gamla café hyrs ut till lokal aktör; Stadsmissionen med café och remake butik. Invigning den 27 augusti 2016. Den 2 oktober ekofika med försäljning.

3 I diakonala och självavårdande samtal ges plats för människors klimatoro och ångest, för att också kunna ge hopp och framtidstro. Vi vidareutbildar varandra i medvetenhet och perspektiv. Vi kopplar till den diakonala revisionen och till Biskoparnas klimat respektive diakonala brev.

4 Skapa och vidhålla en flexibel beredskap och organisation för att kunna svara emot uppkomna behov, och för 2016 är det genom verksamheterna:

4a Språkcaféer och vänskapskör.

4b Läxläsning

4c Vinternatt.

5 För 2016 tog vi upp kollekt till projekt P2: "Etiopien; Jordbruksstöd och jämställdhet. Småbönderna på landsbygden sliter hårt. Bidra till jordbruksutveckling, rent vatten, småföretagande för kvinnogrupper, energisnåla spisar och utbildning som bryter tabun."

Ansvarig

- 1 Diakoner inom respektive distrikt
- 2 Ledningsgrupp
- 3 Diakoner, präster och Livscentrums medarbetare.
- 4 Ledningsgrupp och distriktschefer; och samordnare av integrationsarbetet
- 5 Ledningsgrupp och distriktschefer

Tidplan

1 13 December 2016	KLART
2 27 Augusti 2016	KLART
3 2017	
4 Augusti 2016	KLART
5 9 Oktober 2016	KLART

Uppföljning

- 1 Genom resp miljögrupp som samverkar med diakoner. (Inför Lucia, var var det?)
- 2 Avstämt i o m avtal med Stadsmissionen samt öppnande av verksamhet den 27 augusti 2016.
- 3 Diakoner, präster och Livscentrums medarbetare.
- 4 Avstämt vid gemensamt miljömöte för alla miljögrupper den 23 augusti 2016.
- 5 Beslutat av ledningsgrupp, tas upp i samband med miljödag i Turebergkyrkans distrikt.

1.3 *Mission* är vår sändning i världen och uttrycks genom gudstjänst, undervisning och diakoni, församlingens övriga verksamhet och funktioner.
[Så uttrycks det i församlingsinstruktionen, med godkännande av Stockholms stifts domkapitel.]

2 Förvaltning och ekonomi

Övergripande mål

Kapitalförvaltningen är långsiktig med betryggande säkerhet och sker på ett etiskt försvarbart sätt. De medel vi förvaltar placeras på ett sätt som tar hänsyn till hållbar utveckling och stämmer överens med kyrkoordningen och Svenska kyrkans grundläggande värderingar.

Delmål

- 1 Vi har en placeringspolicy som följer Svenska kyrkan nationell nivåns rekommendationer och som vi efterföljer.
- 2 Församlingens samtliga förtroendevalda och majoriteten av anställda är medvetna hur församlingen placerar sina medel.
- 3 I församlingens årsredovisning ingår grönt bokslut.
- 4 Vi har digitala lönebesked.

5 I budgetdirektiven ingår miljö och hållbarhet som ett av kriterierna vid beredning och inför beslut.

Åtgärder

1 Översyn av det som idag heter medelsförvaltning till placeringspolicy. Denna översyn sker med utgångspunkt att följa Svenska kyrkan nationell nivåns rekommendationer och andra stifts/församlingars policy som kan vara inspirerande. Beslut fattas av Kyrkorådet den 6 december 2016. Efter beslut om policy placering av medel enligt denna policy.

2 Information via intranätet och personalmöten samt vid KF och DR möten.

3a Att undersöka vad Grönt bokslut kan innebära med mål att det ett sådant bokslut kan göras för år 2017. Ta fram relevanta nyckeltal.

3b Mätning av dessa nyckeltal för att kunna göra grönt bokslut för år 2017.

4 Januari 2017

5 När det gäller miljö/hållbarhet fanns det med i budget 2016 och 2017 i KR:s riktlinjer. Även i dokumentet Mål och nyckeltal inför budget 2017 som är framtaget av ledningsgruppen finns Miljö, hållbarhet och tillgänglighet med.

Ansvarig

1 Ekonomienheten

2 Ekonomienheten

3 Ekonomienheten

4 HR och ekonomienheten

5 Ekonomienheten och ledningsgruppen

Tidplan

1 6 december 2016 KLART

2 Våren 2017

3a 2017

3b 2018

4 Januari 2017 På G

5 Nov 2015, samt nov 2016 KLART

Uppföljning

1 Ekonomiansvarig

2 Ekonomiansvarig

3 Ekonomiansvarig

4 HR och ekonomiansvarig

5 Ledningsgrupp och ekonomiansvarig. Bekräftat av mejl den 28 nov 2016.

3 Byggnader/Fastigheter

Övergripande mål

Vi minskar energiförbrukningen för alla byggnader så nära det går för ett nybyggt hus. Dessa kWh/m² och år ska minskas för varje år. (Se Boverkets aktuella bästa värde.)

Delmål

Delmålen relaterar till genomförd översyn vad gäller energieffektivisering våren 2015 utförd av energikonsult relaterad till föreningen Etik&Energi, med tillhörande åtgärdsrekommendationer. (Se särskild dokumentation.)

1 Vi installerar FTX ventilation till Silverdalssalen.

2 Vi installerat värmeväxlare till den andra personalbyggnaden för en bättre energioptimering (vid Sollentuna kyrka).

3 Vi har koll på energiförbrukningen fastighetsvis.

4 Vi har översikt på el, vatten och fjärrvärme för varje fastighet månadsvis.

5 Vi ersätter kvarvarande uppvärmning med el till fjärrvärme.

Åtgärder

1 Vi har en ny FTX ventilation till Silverdalssalen. Driva och avsluta projektet med FTX

2 Vi har värmeväxlare till den gamla personalbyggnaden för en bättre energioptimering (vid Sollentuna kyrka). Driva och avsluta projektet med VVX.

3 Investera i nya undermätare för att sluta schablonberäkna förbrukningen för 4 fastigheter.

4 Boka aktiviteter i almanackan och sammanställa förbrukning månadsvis

5 Driva projektet med inkoppling av fjärrvärme i Stillhetens kapell.

Ansvarig

1 Fastighetsansvarig

2 Fastighetsansv

3 Fastighetsansv

4 Ekonomienhet

5 Fastighetsansv

Tidplan

1 November 2016 KLART

2 Mars 2016 KLART

3 Vintern 2016/2017

4 Varje månad med start sept 2016 KLART

5 Under år 2018

Uppföljning

1 Avstämt med fastighetsansvarig den 17 november 2016

2 Avstämt med fastighetsansvarig den 23 augusti 2016

3 Fastighetsansvarig och miljösamordningsgruppen

4 Avstämt med fastighetsansvarig den 17 november 2016

5 Fastighetsansvarig och miljösamordningsgruppen

4 Kyrkogårdar och markanläggningar/Begravningsverksamheten

Övergripande mål:

Sollentuna kyrkogårdsförvaltning tar hänsyn till miljöaspekter samt väger in ekologiska och estetiska konsekvenser i alla beslut som tas.

Delmål

1 Vi har cykelkärror/lastcyklar till bägge kyrkogårdarna

2 Vi minskar på ett medvetet sätt bensin och dieselförbrukningen år för år med start 2016.

3 Vi mäter vår användning av olja och bensin över en såväl ettårs- som flerårsbasis för att ha koll på minskningen.

4 Vi vidtar åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden på kyrkogårdarna

5 Kunder väljer i hög utsträckning perenner istället för sommarblommor på gravrabatterna.

6 Vi återanvänder organiskt material genom att i första hand mulcha mer löv men även använda gräsklipp barr m m där det är möjligt.

7 Vi har satt ut bisamhällen på en eller bägge kyrkogårdarna (denna punkt är under utredning och kan komma att strykas)

8 Vi har utrett vilka alternativ som finns för att utnyttja överskotts energi från krematoriet.

Två alternativ presenteras: Anslutning till fjärrvärme respektive värmepump till varmvatten.

9 Vi har genomfört investering och åtgärd utifrån delmål 8.

Åtgärder

1 Ta in minst två offerter, därefter köpa in cyklar till bägge kyrkogårdarna, tot 5 st.

2 Genom att byta ut alla bensindrivna truckar (10st) till motsvarande eldrivna. Samt utöka antalet eldrivna småmaskiner (häcksax, trimmer, lövblås mm). Detta sker särskilt under perioden oktober 2015-2016.

3 Vi tar fram kvitton och fakturor från föregående år 2010-2014 och jämför med innevarande och kommande 2015-2019. Vi gör det på ettårs- respektive flerårsbasis. Gäller tanken med fossilt bränsle.

4 Vi sätter upp fågelholkar på ett medvetet sätt, planterar ”bi och fjärilsväxter”, låta vissa utvalda områden blomma innan hävd, tar bort grässvål på utvalda ytor för att blottlägga sandig mark och lämnar nertagna trädstammar att ruttna.

5 Vi förbättrar hemsidan med tydligare information ang perenner samt lägger upp bilder på perenner som tillhandahålls. Vi går ut med information i Kyrkporten. Vi bistår med kunskap till våra kunder.

6 Vi klipper sönder höstens löv så länge vädret och marken tillåter detta med gräsklippare. Samlar upp gräsklipp och barr för att lägga i perennplanteringar och under häckar

7 Vi köper in och ställer ut minst tre stycken bisamhällen på minst en av kyrkogårdarna.

8 Ge uppdrag till konsult att utreda och att lägga fram vad som kan göras. Så att vidare beslut i frågan kan fattas (9 nedan).

9 Med underlag från konsult bereda och fatta beslut i KR/KGU vad som är lämpligast att göra.

Ansvarig

1 Kyrkogårdschef och respektive förman

2 dito

3 dito

4 dito

- 5 dito
- 6 dito
- 7 dito
- 8 Kyrkogårdschef/KGU/Kyrkoherde
- 9 dito

Tidplan

- 1 April 2016 KLART
- 2 Oktober 2015 – juni 2016 KLART
- 3 Under 2017 och ettårs resp flerårsbasis.
- 4 Oktober 2017, eller tidigare?
- 5 Oktober 2017
- 6 Oktober 2017
- 7 Augusti 2018
- 8 18 januari 2016 KLART
- 9 2017

Uppföljning

- 1 Avstämt med kyrkogårdschef och förmän april 2016.
- 2 Avstämt med förmän september 2016.
- 3 Avstämning med förmännen
- 4 dito
- 5 dito
- 6 dito
- 7 dito
- 8 Kyrkogårdschef/KGU/Kyrkoherde
- 9 dito

5 Varor och tjänster

Övergripande mål

När inköp behöver ske handlas varor och tjänster med hänsyn till hållbar utveckling (det ekologiska, sociala och ekonomiska).

Delmål

- 1 Vi har en upphandlings- och inköspolicy, med bilaga ”checklista” och lathund över aktuell märkning som vi följer. Policyn har en inriktning utifrån hållbarhetsperspektivet. Vi (anställda i första hand) har kunskap om denna policy.
- 2 Vi upphandlar och köper in enligt policy med tillhörande lathund och checklista.
- 3 Våra olika caféers/serveringars ekologiska, vegetariska och rättviseprofil är synlig för gäster.
- 4 Våra caféer är KRAV-certifierade.
- 5 Vi har slutat att använda icke miljöanpassade engångsartiklar, och om så krävs använder vi komposterbara engångsartiklar.

Åtgärder

- 1a Uppdatering med tillhörande lathund och checklista.
- 1b Anställda informeras om och vet om vad som gäller utifrån upphandlings- och inköspolicy. Sker löpande vid personalmöte och en avmätning sker den 20 oktober 2016.
- 1c Nyanställda informeras vid introduktion, både vid den gemensamma och vid resp distrikt/enhet.
- 1d En rutin för uppföljning av inköp inrättas. Ekonomienheten följer inköpen och kan rapportera till miljösamordningsgruppen när policy inte följs.
- 2a Inköp sker så långt det är möjligt gemensamt, också detta utifrån policy.
Papper upphandlas gemensamt och köps in distriktsvis utifrån gjord upphandling.
Ljus köps in gemensamt på årsbasis. Här förs en diskussion ang vilken ljusstyp som är bäst, paraffin är det som ska undvikas liksom palmolja. Vad gäller enligt Svenska kyrkans ramavtal? Vi tycker oss se behov av en förändring i ramavtalet.
Ekologiska oblater köps in gemensamt.
Städmaterial köps in gemensamt.
Kopieringsmaskiner leasas av märke med miljömärkning.
Kuvert köps in gemensamt.
Datorinköpen följer policy från nationell nivå.
När lokalt handlade äger rum sker det enligt policy och tillhörande checklista. Undantag ska kunna motiveras. Vinet och juicen köpts in separat. För juice är det från Järna, och vin är porter för två distrikt, andra viner för övriga
- 2b Ekonomienheten följer upp inköp och reagerar när policyn inte följs. Resp miljögrupp i enheter och distrikt har också koll. Rapportering till miljösamordningsgruppen.
- 3 Vi sätter upp med skyltar som på ett inspirerande och kunskapsinriktat sätt kommunicerar vår profil. Vi följer upp med att personalen samtalar med gäster om profilen. (Indikerar om och hur profilen är känd.)
- 4 Vi låter oss certifieras av KRAV.
- 5 Vi använder klart de engångsmuggar som finns, därefter köpstopp. Behövs det så köps kompostbara muggar/engångartiklar.

Ansvarig

- 1a Kyrkorådet/Kyrkoherde/Ledningsgrupp/Miljösamordningsgruppen på delegation
- 1b Ledningsgrupp/HR ansvarig/kommunikatör/Miljösamordningsgruppen
- 1c HR ansvarig
- 1d Ekonomienheten och Miljösamordningsgruppen
- 2a Stödenheterna, samt i förekommande fall distriktschef/vaktmästare/husmor/far
- 2b Ekonomienheten och resp miljögrupp.
- 3 Distriktschef och resp verksamhetsansvariga för caféerna
- 4 Ledningsgrupp
- 5 Ledningsgrupp samt resp distrikts/enhetschef/förmän.

Tidplan

- 1 20 oktober 2016 KLART
- 2 November 2016 På G
- 3 2017
- 4 2018
- 5 2017

Uppföljning

1 Avstämt i o m personalmöte, mätning våren 2015 och nu i jämförelse med 20 oktober 2016, då alla anställda utom kyrkogårdarnas säsongare visste att det finns en policy, var man finner den, samt baskunskap om miljömärkning.

2a Avstämt med resp miljögrupp september och oktober 2016.

2b I o m Miljösamordningsgruppens möte den 17 nov 2016.

3 Miljösamordningsgruppen i dialog med resp miljögrupp, vidare till verksamhetsansvariga och deras distriktschefer.

4 Ledningsgruppen

5 Resp chef i samverkan med miljösamordningsgruppen.

6 Transporter och kommunikation

Övergripande mål

Resandet är så långt som möjligt miljövänligt och bidrar till att minska vår ekologiska belastning.

Delmål

1a Vi har koll på hur vårt resande ser ut och dess miljömässiga konsekvenser. (Ej privata fordon) Vi börjar med att ha koll på vårt flygande i o m år 2016.

1b Utifrån miljömässig koll ang flyget klimatkompenserar vi.

2 Vi har en resepolicy som ger oss vägledning hur vi ska resa miljömässigt.

3 Vi har upphandlat bussbolag utifrån miljöhänsyn, ett bussbolag församlingen använder.

4. Församlingens gamla bil "Silverpilen" har ersatts via leasing av en miljö/hybridbil.

Åtgärder

1 Ta fram reseunderlag och med hjälp av stiftskansliet få respons på flygets miljömässiga konsekvenser.

1b Med 1a som underlag fatta beslut och genomföra klimatkompensation.

2 Ta fram och fatta beslut om en resepolicy. Beslut fattas av kyrkorådet den 6 december -16.

3 Upphandling enligt ett antal miljökriterier ställda till olika aktuella bussbolag.

Upphandlat bussbolag innebär: dieselfordon av högsta miljöklass; utbildning i ECO driving med regelbundna kontroller av hur de efterlevs, de arbetar med minskad tomkörning och schema med så få mil som möjligt, de har gått ISO certifieringsprogram men är ännu inte certifierade; samt hantering av sopor och avfall sker enligt rekommendation och regler.

4 Utred behov och finn bästa miljömässiga lösning

Ansvarig

1 Stödenheterna, särskilt ekonomenhet

2 Stödenheterna, ledningsgruppen och beslut fattas av kyrkorådet

3 Ekonomenhet

4 Stödenheterna

Tidplan

1a 5 december 2016 KLART

1b Januari 2017 På G

2 6 december 2016	KLART
3 Mars 2016	KLART
4 Våren 2017	

Uppföljning

- 1 Ekonomienhet
- 2 Beslut vid KR
- 3 Avstämt med ekonomienhet i mars 2016
- 4 Stödenheterna

7 Kemikalier och avfall

Övergripande mål

Användandet av kemikalier och avfall minimeras för att inte belasta miljön och skada människors hälsa. Det sker genom ständiga förbättringar och att följa lagstiftningen. Församlingen har ett fungerande källsorterings- och kretslopps-system.

Delmål

- 1 Våra kemikalier används med måttlighet och försiktighet. Vi har en gemensam medvetenhet och kunskap om detta.
- 2 Vi har rutin för utfasning av farliga miljö- och hälsomässiga produkter.
- 3 Vårt matavfall minskar med 10% mellan brytpunkt xx och yy.
- 4 Vårt avfall sorteras på rätt sätt av anställda och möjligheten finns för hyresgäster. Det vill säga vi har en fungerande källsortering, där vi börjar med de mest miljöavgörande fraktionerna. Dessa är fr o m november 2016 metall, glas, wellpapp, papper, lysrör /lampor och elektronik, samt matsopor och brännbart.
- 4b Även våra hyresgäster sorterar på rätt sätt utan att vi som anställda behöver ordna till det efter dem.
- 5 Vi ser till att det finns sortering på läger och i andra sammanhang dit vi åker.
- 6 På kyrkogårdarna sorterar vi gravljusen, skiljer brännbart, engångs glaslyktor och metall from allhelgonahelgen.

Åtgärder

- 1 Följer upp den översyn och dokumentation som görs vid årliga arbetsmiljörundan. Se bilaga till skyddsroundsprotokoll för respektive enhet/distrikt: kemikaliehantering och säkerhetsdata. Säkerställ att ansvariga har kunskap.
- 2 Ta fram rutin/information färgmärkning enligt SEOM som vägleder ansvariga hur de ska hantera kemikalier som ska fasas ut. Rutin gula bussen hämtar.
- 3 Ta reda på hur det ser ut samt vidta möjliga åtgärder och följ upp.
- 4a Lämpliga kärl köps in och ställs på plats. Information och instruktioner utformas, sätts upp och läggs ut på intranätet. När fullt, ring Fastighetsenheten och Gula bussen kommer. Kyrkogårdarna har eget avtal för sortering och hämtning av fraktioner.
- 4b Information om rutiner skrivs in i hyresavtal för de som hyr lokaler. Införa tilläggsavgift om de inte skött städ och sortering som tecknas i avtalet.

5 Påverka genom kriterier vid upphandling framtida gårdar.

6 Vi sorterar enligt ovan. Prognosen den 17 november var att vi hade 8 kubikmeter metallock som vi kunde återvinna.

Ansvarig

- 1 Personalchef, ansvarig chef, vaktmästare och genom protokoll berörda.
- 2 Dito och fastighet.
- 3 Fastighet i samarbete med enheters och distrikts ansvariga. Kyrkogårds förmän för kyrkogårdarna.
- 4a Fastighet centralt, i samarbete med enheters/distrikts ansvarig. Delegation av kyrkoherde och tf fastighetschef samt miljösamordnare.
- 4b dito
- 4c dito
- 5 Ekonomienhet.
- 6 Förmännen

Tidplan

1 Oktober 2016	KLART
2 Februari 2017	PÅ G
3 November 2017	
4 November 2016	KLART
5 2017	
6 November 2016	KLART

Uppföljning

- 1 Avstämt med personalchef
- 2 Fastighet tillsammans med personalchef/HR
- 3 Resp verksamhetsansvarig, chef tillsammans med miljösamordningsgruppen
- 4 Avstämt med fastighetsansvarig
- 5 Ekonomienhet
- 6 Kyrkogårdarnas förmän

Sollentuna församlings miljösamordningsgrupp den 29 november 2016
Uppgraderat den 9 december 2016.

Urban Hermansson
Miljösamordnare

Iréne Bond
Hanna Holmlund
Roger Uddmäre

Kim Dehlén
Wilhelm Landreus

Fredrik Hamrén
Lena Seveborg